

Наредба № 11

за управлението и надзора върху ликвидността на банките

(Приета от Българската народна банка на 1 март 2007 г., обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 22 от 13 март 2007 г.; изм., ДВ, бр. 85 от 2010 г.)

Глава първа

Общи положения

Предмет

Чл. 1. (1) Тази наредба урежда изискванията за управление на ликвидността на банките и реда за упражняване на надзор от Българската народна банка (БНБ) върху ликвидността.

(2) Банките управляват ликвидността си по начин, който им гарантира, че редовно и без забава могат да изпълняват ежедневните си задължения както в нормална банкова среда, така и в условията на криза.

(3) (Отм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.)

(4) (Отм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.)

(5) (Нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Банките прилагат надеждни стратегии, политики, процедури и системи за установяването, измерването, управлението и наблюдението на ликвидния риск, които отговарят на следните изисквания:

1. разработени са за подходящи времеви хоризонти, включително за един работен ден, така че да гарантират поддържането на адекватно равнище на ликвидни буфери;

2. разработени са в зависимост от групите дейности, валутите и структурните единици в групата и включват подходящи механизми за разпределение на разходите, ползите и рисковете, свързани с ликвидността;

3. пропорционални са на сложността, рисковия профил, обема на дейност на банката и толеранса към риск, установен от компетентния орган за управление на банката;

4. отразяват значимостта на банката във всяка държава-членка, в която тя упражнява дейност.

(6) (Нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Системата за установяване, измерване, управление и наблюдение на ликвидния риск (система за управление на ликвидността) има за основна цел поддържането на ликвидни средства за обезпечаване несъответствията между входящите и изходящите парични потоци.

Глава втора

Система за управление на ликвидността

Изисквания

Чл. 2. (1) (Нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Системата за управление на ликвидността на банката включва:

1. правила и процедури за установяване, измерване, управление и наблюдение на ликвидността;

2. орган за управление на ликвидността, пряко подчинен на компетентния орган за управление на банката;

3. ефективна управленска информационна система.

(2) (Предишен текст на чл. 2, изм. и доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Системата за управление на ликвидността отговаря на следните изисквания:

1. (отм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.)

2. (изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) компетентният орган за управление да е осигурил подходяща управленска структура за ефективно управление на ликвидността в съответствие с приетите стратегии, политики, правила, процедури и системи за оценка и управление на ликвидния риск;

3. (изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) компетентният орган за управление е определил толеранс на банката към ликвиден риск и съответните лимити за ликвидни позиции и ликвидни буфери, които се преразглеждат периодично по отделните времеви хоризонти;

4. управленската информационна система за наблюдение, измерване и контрол на ликвидния риск да обхваща нетните парични потоци и ликвидни позиции в левове и в най-използваните чуждестранни валути;

5. (доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) банката да поддържа необходимата степен на диверсификация на задълженията си и да осигурява ликвидни средства за изплащането им съобразно падежната им структура и пазарните условия, като взема предвид и съществуващите нормативни и оперативни ограничения във връзка с евентуално прехвърляне на ликвидни средства и свободни от тежести активи;

6. (доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) банката периодично да провежда стрес-тестове, сценарийни анализи и оценка на ликвидността при неблагоприятни обстоятелства, като използва алтернативни сценарии по отношение на ликвидните си позиции и редуцирането на риска; алтернативните сценарии обхващат и задбалансовите позиции, включително задължения към дружества със специална инвестиционна цел – секюритизация, или други дружества, по отношение на които банката действа като спонсор или предоставя съществена ликвидна подкрепа;

7. (изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) банката да осъществява вътрешен контрол върху управлението на ликвидността, който

включва периодичен независим преглед и оценка на ефективността на системата, спазването на правилата за управление на ликвидността и на направените предписания.

Вътрешни правила

Чл. 3. (1) Компетентният орган за управление на всяка банка приема вътрешни правила за управление на ликвидността.

(2) Вътрешните правила за управление на ликвидността задължително съдържат:

1. принципите за управление на ликвидността с оглед нормално осъществяване на дейността на банката при сценарий „действащо предприятие“;

2. (изм. и доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) планове за действие при извънредни обстоятелства и сценарий „ликвидна криза“, които включват мерките, действията и съответните отговорности, които са необходими, за да осигурят оцеляването на банката, в случай, че тя е изправена пред ликвидна криза; тези планове подлежат на периодична проверка, актуализиране въз основа на резултатите от прилаганите алтернативни сценарии, докладване и одобрение от компетентния орган за управление и водят до подходящи промени във вътрешните политики и процеси;

3. методите, използвани за управление на ликвидността, включително използваната методика за изчисляване на неснижаемия остатък по депозитите, както и описание на принципите, на които те се основават;

4. (нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) методология за установяване, измерване, управление и текущ контрол на източниците за финансиране, която обхваща текущите и прогнозираните съществени парични потоци, произтичащи от активи, пасиви и задбалансови позиции, включително условните задължения и възможното влияние на репутационния риск;

5. (нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) техники за редуциране на ликвидния риск, включително система от лимити и ликвидни буфери за преодоляване на неблагоприятни събития, както и диверсификация на структурата на финансиране и на достъпа до източници на финансиране;

6. (предишна т. 4 – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) правомощията, структурата и състава на органа за управление на ликвидността;

7. (предишна т. 5 – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) задълженията на служителите и компетентните ръководни лица, отговорни за наблюдението, отчетността и управлението на ликвидността.

(3) (Нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Банките разграничават, особено при извънредни ситуации, активите, предоставени като обезпечение, от свободните от тежести активи, които са винаги достъпни, като вземат предвид правния субект, който държи активите, държавата, в която активите са записани – в регистър или по сметка, както и тяхната приемливост, и осъществяват наблюдение върху начините за своевременно ползване на активите.

(4) (Предишна ал. 3 – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Вътрешните правила, както и значителните промени в тях се представят на Българската народна банка в 10-дневен срок от тяхното приемане.

Орган за управление на ликвидността

Чл. 4. (1) Всяка банка създава орган за управление на ликвидността, пряко подчинен на компетентния орган за управление на банката и включва в състава си поне едно от лицата по чл. 10, ал. 1 от Закона за кредитните институции.

(2) Органът за управление на ликвидността отговаря за разработването и използването на системата за управление на ликвидността.

(3) (Доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Органът за управление на ликвидността подготвя планове за действие в случаи на непредвидено изтичане на парични средства, дължащо се на неочаквани събития или неблагоприятни обстоятелства, като отчита възможното въздействие на алтернативни сценарии по отношение на самата банка или на пазара като цяло, както и комбинация от тях. За тази цел се разглеждат различни времеви хоризонти и обстоятелства с различна степен на неблагоприятно влияние.

(4) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Органът за управление на ликвидността периодично представя на компетентния орган за управление на банката отчети за своите оперативни решения, включително и резултатите от периодично провежданите стрес тестове, като отчита и резултатите от алтернативните сценарии по ал. 3.

(5) (Нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Компетентният орган за управление на банката периодично разглежда и оценява ефективността на решенията по ал. 4, като актуализира стратегиите и вътрешните политики и лимити за ликвиден риск, в които са предвидени подходящи мерки за прилагането им в евентуални случаи на недостиг на ликвидност.

(6) (Нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Компетентният орган за управление информира съответните направления в банката за нивото на толеранс към риска.

Управленска информационна система

Чл. 5. (1) (Изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Информационната система за измерване, наблюдение и контрол на ликвидността на банката поддържа необходимата информация за текущо изчисляване на ликвидната позиция, като отчита ликвидния профил на банката и ликвидността на пазарите, на които банката оперира.

(2) Системата се основава на:

1. създаването и поддържането на таблица за падежната структура на активите, пасивите и задбалансовите позиции;
2. оценка на входящите и изходящите парични потоци;

3. (доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) изчисляване на необходимия размер ликвидни активи и ликвидни буфери; и

4. (нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) използване на подходящи механизми за разпределение на разходите, ползите и рисковете, свързани с ликвидността.

Таблица за падежна структура

Чл. 6. (1) Органът за управление на ликвидността по чл. 4 създава и поддържа таблица за падежна структура на активите, пасивите, задбалансовите позиции и паричните потоци съгласно чл. 7, ал. 1.

(2) Информацията, съдържаща се в таблицата за падежната структура, се наблюдава и актуализира въз основа на ежедневен преглед, чрез който се преценяват краткосрочните и средносрочните ликвидни нужди на банката.

(3) Таблицата за падежната структура се състои от следните падежни интервали:

1. на виждане – до седем дни;
2. осем дни до един месец;
3. над един месец до три месеца;
4. над три месеца до шест месеца;
5. над шест месеца до една година;
6. над една година.

(4) Банката създава и поддържа отделни таблици за падежни структури при сценарий „действащо предприятие“ и при сценарий „ликвидна криза“.

(5) Сценарий „действащо предприятие“ е налице, когато в предстоящия едногодишен период банката не възнамерява или не изпитва необходимост да намали или ограничи съществено своята дейност, функционира без затруднения в условията на стабилна банкова система и не са налице признаци за опасност от неплатежеспособност или ликвидна криза.

(6) Сценарий „ликвидна криза“ е налице, когато банката не може да изплаща своите изискуеми задължения или са налице индикации за загуба на доверие в нейната стабилност или в стабилността на банковата система като цяло, поради което съществува опасност от неплатежеспособност.

(7) Таблицата за падежна структура при сценарий „ликвидна криза“ се оценява в процеса на проверките на място по чл. 10, ал. 2, като при наличие на ликвидни проблеми банката може да бъде задължена да предоставя таблица на падежната си структура при сценарий „ликвидна криза“ по реда на чл. 9, ал. 2.

Оценка на паричните потоци

Чл. 7. (1) Всяка банка оценява своите входящи и изходящи парични потоци въз основа на:

1. времето до падежа за всеки отделен актив и пасив, чийто остатъчен срок до падежа е сигурен; и

2. прогнозиране на очакваните и вероятни потоци за елементите, чийто срок до падежа не е сигурен, включително задбалансови позиции.

(2) При прогнозирането на паричните потоци от активите, пасивите и задбалансовите позиции при сценарий „действащо предприятие“ банката взема предвид историческите данни за паричните потоци, коригирани с цел отчитане на сезонните колебания и преобладаващите икономически и пазарни условия.

(3) (Доп. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) При сценарий „ликвидна криза“ паричните потоци на банката следва да бъдат съобразени с плановете ѝ за действия при извънредни обстоятелства, включително продажба на активи и методи за финансиране, осигуряващи обслужването на изходящите парични потоци в близко бъдеще, породени от ускореното теглене на депозити и други очаквани плащания.

(4) Оценката на падежната структура при двата сценария се фокусира върху очакваните в краткосрочен и средносрочен план несъвпадения между изходящия и входящия поток за всеки падежен интервал от падежната структура и върху предположенията за фактическите и прогнозираните падежи на активните, пасивните и задбалансовите позиции. Когато входящите парични потоци в един падежен интервал превишават изходящите парични потоци от същия падежен интервал, излишъкът се разглежда като допълнителен входящ паричен поток за следващия падежен интервал, а когато е недостиг – като допълнителен изходящ паричен поток за следващия падежен интервал.

Ликвидни активи

Чл. 8. (1) Ликвидни активи на банката по смисъла на тази наредба са:

1. паричните средства и паричните салда при БНБ;
2. средствата по разплащателни сметки в други банки и междубанковите депозити до 7 дни;
3. търгуемите дългови ценни книжа, издадени от централни правителства или централни банки, които получават 20% или по-благоприятно рисково тегло, съгласно глава четвърта от Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на кредитните институции;
4. държавните съкровищни бонове и облигации на Правителството на Република България, различни от тези по т. 3;
5. търгуемите дългови ценни книжа, издадени от институции, които получават 20% или по-благоприятно рисково тегло, съгласно глава четвърта от Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на кредитните институции;
6. търгуемите дългови ценни книжа, издадени от международни банки за развитие и международни организации, съгласно списъци № 1 и 2 от приложение № 3 на Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на кредитните институции;
7. златото под формата на кюлчета или плочки с тегла, приети от пазарите за злато.

(2) Ликвидността на банката се следи въз основа на следните коефициенти:

1. коефициент на ликвидните активи – съотношението между сумата на ликвидните активи на разположение по ал. 1 и сумата на депозитите и другите задължения на банката;

2. коефициенти за ликвидност по падежни интервали – съотношението между сумата на активите (входящ паричен поток) за съответния падежен интервал плюс излишъка на нетния паричен поток от предходния интервал, към депозитите и другите задължения на банката (изходящ паричен поток) за същия падежен интервал; ако налице е недостиг на нетния паричен поток от предходния интервал, при изчисление на съотношението същият се прибавя към депозитите и другите задължения на банката (изходящ паричен поток).

(3) Ликвидността на банката се счита за приемлива, ако коефициентите за ликвидност по падежни интервали са не по-малки от 1, поне за първите два падежни интервала.

(4) Българската народна банка следи за размерите и състава на ликвидните активи на банките и при необходимост определя минимални коефициенти за ликвидност за всяка отделна банка, в съответствие с чл. 12, ал. 1.

Глава трета

Надзор върху ликвидността

Отчети

Чл. 9. (1) Банките са задължени ежемесечно да представят в БНБ отчети за ликвидността на банката като „действащо предприятие“, показващи прогнозираните парични потоци в левове, съответно левовата равностойност на активите и пасивите, деноминирани в чуждестранна валута. Отчетите трябва да бъдат изготвени и представени в БНБ до 15-о число на всеки месец.

(2) Ако БНБ установи, че дадена банка има съществен ликвиден проблем, който изисква незабавни мерки, подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“, може да задължи банката да представя ежеседмично или ежедневно отчет за ликвидност, изготвен на база на сценарий „ликвидна криза“, които да отразяват плановете ѝ за оцеляване.

(3) Всички отчети за ликвидността се одобряват и подписват от двама изпълнителни директори на банката.

(4) (Нова – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Проверителите по чл. 76 от Закона за кредитните институции извършват проверка на изготвения от банката годишен надзорен отчет и изразяват мнение по реда и условията на чл. 4, ал. 1, т. 3 от Наредба № 14 на БНБ за съдържанието на одиторския доклад за надзорни цели.

Проверки на място

Чл. 10. (1) В процеса на проверките на място управление “Банков надзор” оценява ефективността на системата за управление на ликвидността на банката, достоверността на представените отчети, диверсификацията на активите и пасивите и адекватността на ликвидността.

(2) Българската народна банка може да извършва проверки на място без предварително уведомление до банката за преглед и оценка на адекватността на:

1. прогнозираните нетни парични потоци при сценарий на ликвидна криза;
2. процедурите, заложи в плана за извънредни обстоятелства, които следва да бъдат приложени в случай на ликвидна криза; и
3. (изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) способността на банката за посрещане на ликвидни затруднения и времето за оцеляване на банката, измерено чрез притежаваните от нея ликвидни активи.

Надзорен преглед и оценка на системата за управление на ликвидността

(Загл. изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.)

Чл. 11. (Изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) (1) Надзорният преглед по чл. 79 от Закона за кредитните институции, съответно чл. 11, ал. 1, т. 4 от Наредба № 8 на БНБ, обхваща степента и управлението на ликвидния риск, включително разработването на алтернативни сценарии, на техники за редуциране на ликвидния риск, в частност нивата, състава и качеството на ликвидните буфери, и на ефективни планове за извънредни обстоятелства.

(2) Българската народна банка текущо оценява стабилността на управлението на ликвидния риск на всяка отделна банка, включително адекватността на стратегията ѝ за оцеляване, ако бъде обект на масово теглене на депозити, въз основа на информацията, събрана по реда на чл. 9 и 10.

(3) При извършването на надзорния преглед по ал. 1 БНБ отчита ролята на банката за финансовите пазари.

(4) Българската народна банка взема предвид възможното въздействие от упражняването на надзорните си правомощия по тази наредба върху финансовата стабилност на другите държави-членки.

Принудителни мерки за въздействие и санкции

Чл. 12. (1) (Изм. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.) Когато отделна банка изпадне в ликвидни затруднения или систематично не изпълнява изискванията за приемливо ниво на ликвидност по чл. 8, ал. 3, подуправителят, ръководещ управление “Банков надзор”, определя за банката минимални коефициенти за ликвидност, които тя трябва да постигне в определен срок.

(2) Когато отделна банка нарушава изискванията на тази наредба или не е предприела оздравителните мерки, наложени ѝ от БНБ, подуправителят, ръко-

водещ управление „Банков надзор“, може да наложи предвидените в чл. 103, ал. 2 от Закона за кредитните институции административни мерки и санкции за отстраняване на тези нарушения.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 1. Тази наредба се издава на основание чл. 42 във връзка с § 13 от Закона за кредитните институции, приета е с Решение № 25 от 1 март 2007 г. на Управителния съвет на Българската народна банка и отменя Наредба № 11 за управлението и надзора върху ликвидността на банките (ДВ, бр. 125 от 1997 г.).

§ 2. Подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“, дава задължителни указания по прилагането на тази наредба.

Преходни и заключителни разпоредби към Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 11 от 2007 г. за управлението и надзора върху ликвидността на банките

(Обн. – ДВ, бр. 85 от 2010 г., в сила от 31 декември 2010 г.)

§ 11. Тази наредба се издава на основание чл. 16, т. 5 от Закона за Българската народна банка и чл. 42, ал. 2 във връзка с § 13 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за кредитните институции и е приета с Решение № 95 от 6 октомври 2010 г. на Управителния съвет на БНБ.

§ 12. Наредбата влиза в сила от 31 декември 2010 г.